
УДК 811.161.2'367.332

Коваль Людмила

м. Вінниця

ПРЕДИКАТНА ОСНОВА ГОЛОВНОГО ДІЄСЛІВНОГО КОМПОНЕНТА БЕЗОСОБОВИХ РЕЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті проаналізовано головний компонент безособового речення, виражений одноособовим дієсловом, у співвідношенні формально-синтаксичної та семантико-синтаксичної структур, встановлено його предикатні кореляти, схарактеризовано значення наповнення базових предикатів стану та предикатів процесу.

Ключові слова: *головний компонент односкладного речення, формально-синтаксична структура речення, семантико-синтаксична структура речення, одноособове дієслово, предикат стану, предикат процесу.*

Одноособові (традиційно безособові) дієслова в українській мові становлять порівняно невелику групу і «передають стани всеохопного характеру, що поширюються на навколишній світ, а також психічний, фізичний, моральний стан людини-суб'єкта» [20: 179]). Таке лексичне значення цих дієслів зумовлює їхню функційну специфіку в структурі речення — бути головним компонентом безособової конструкції, пор.: *Сутеніє рано восени* (І. Жиленко); *Засутеніло надворі* (М. Матіос); *Та уже й смеркає* (І. Жиленко); — *Біля нас як заgrimить* (В. Шевчук); *Літня спека ще володарювала над цим краєм, а звечора задощило* (М. Матіос); *В яру проясниться, і всі знову зберуться* (В. Шкляр); *До ранку нудило сердешного* (Л. Костенко).

Безособове речення належить до найстудійованіших об'єктів дослідження. Їх вивчали окремо та в системі з іншими типами односкладних конструкцій [17; 21; 23; 26]), у певних ярусних виявах (власне-семантичному, формально-граматичному, семантико-синтаксичному, ко-

© Л.М. КОВАЛЬ, 2014

мунікативному) та комплексно [2; 4; 5; 14; 22; 25; 29], на синхронному зрізі й у діахронному розвитку [11; 12; 24; 28]. Проте *новітній* підхід до вивчення синтаксичних одиниць в аспекті між'ярусних співвідношень, апробований українськими мовознавцями (І. Вихованець [8; 9], К. Городенська [13], О. Болюх [5], О. Годз [10]) відкрив перспективу аналізу головного компонента (ГК) безособового речення (БР) на тлі його базових предикатів. **Мета** цієї студії — установити предикатну основу головного компонента безособового речення, експлікованого одноособовими дієсловами української мови, визначити його кореляції зі значенневими різновидами предикатів.

У формально-синтаксичному ярусі БР одноособові дієслова об'єктивують одноелементний ГК, що корелює з предикатною синтаксею в семантико-синтаксичній структурі цього речення. Семантичний діапазон таких предикатних синтаксем охоплює різні значення предикатів стану та предикатів процесу. Основною є кореляція ГК, експлікованого одноособовим дієсловом, із **предикатом стану**. Незважаючи на те, що цей семантичний клас предикатів неодноразово був об'єктом спеціального вивчення [18; 16; 15; 19; 1; 14], досі не запропоновано його усталеної внутрішньої значенневої диференціації. Найпоширенішою стала класифікація таких предикатів за сферою вияву стану на предикати внутрішнього стану і предикати зовнішнього стану [16: 7; 15: 58; 19: 102; 1: 6; 14: 42]. У межах предикатів внутрішнього стану розмежовано предикати фізичного, фізіологічного та психічного станів; предикати зовнішнього стану диференційовано за «статичною маніфестацією істоти чи неістоти в просторі або за її особливими відношеннями з іншими істотами чи неістотами» на бенефактивний стан (стан володіння), локативний стан (місцезнаходження предмета), соціальний стан, амбієнтний стан (стан середовища) та низку дрібніших і неоднорідних станів, які скоординовано в групі ситуаційних станів» [14: 59]. Такий поділ предикатів стану дає підстави аналізувати співвідношення одноелементного ГК БР, вираженого одноособовим дієсловом, із його семантико-синтаксичним відповідником через виділення двох типів кореляцій:

1) одноелементний ГК БР ↔ предикат внутрішнього стану: *Його морозило, трусило так, що він не міг дійти до пам'яті* (В. Шкляр); *Запаморочилося в голові* (Л. Дашвар); *Незвідь чого подумалося Іванові, що все це дивно* (В. Шевчук);

2) одноелементний ГК БР ↔ предикат зовнішнього стану: *З кожним днем надворі тепліло* (В. Шкляр); *Вже смеркало і люкси цвіли* (М. Хвильовий); *Осеніє* (І. Жиленко); *Ледве світає* (М. Хвильовий).

В українській мові кореляція ГК із предикатом внутрішнього стану (предикатом стану особи [1: 8], предикатом патієнтного стану [27: 215]) має широку площину, зумовлену різноманітністю фізичних, фізіологічних та психічних станів особи. Розрізняють предикати фізичного, фізіологічного стану та предикати психічного стану [1: 8; 14: 61; 15: 115; 16: 9; 18: 19]. Предикати фізичного, фізіологічного стану послідовно

корелюють із ГК, вираженим одноособовим дієсловом: *Запаморочилося в голові* (Л. Дашвар); *Як вітряк, я повітря руками хапав, паморочилося* (В. Стус); *Жанну сильніше всіх нудило* (Л. Дереш); *Тридцять вісім — не межа. Лихоманило* (О. Забужко). Вони вказують на наявність у носія такого стану, істоти, «біологічно зумовлених сигналів про внутрішній стан організму, сенсорні відчуття» [6: 34].

Між'ярусне співвідношення ГК із предикатом фізичного, фізіологічного стану реалізують зворотні та незворотні дієслова, що вказують на власне стан своїм прямим та похідним лексичними значеннями. Незворотні дієслова, що виражають фізичний стан істот своїм прямим значенням (*боліти, лихоманити, морозити, нити, нудити, проносити, судомити, терпнути, щеміти* та ін.) спорадичні в ролі ГК, напр.: *Петрусь відчув, як у нього нис в лікті* (І. Багмут); *Спочатку навіть в жижках йому терпло* (О. Гончар). На рівні переносних значень такі дієслівні лексеми спроможні реалізувати ГК, який співвідноситься з предикатом психоемоційного стану особи. Ця кореляція має асиметричний характер, що виявляється в репрезентації тією самою лексемою спектру психічних станів, диференційованих за лексичним наповненням каузативних конкретизаторів, напр.: *У серці щеміло від образу (від страху, від передчуття* тощо). У функції ГК — корелята предиката фізичного, фізіологічного стану уживаніші зворотні дієслівні лексеми з прямим значенням, зокрема *гикатися, дихатися, дріматися, позіхатися, спатися, чхатися* тощо. Облігаторним компонентом при такому дієслівному предикаті є особовий суб'єкт у формі давального відмінка.

Фізіологічному стану людини протиставлені стани, «які охоплюють її душевні переживання, почуття та емоції, розум, свідомість, волю, тобто все те, що потрапляє до сфери психологічних, а не фізіологічних статусів партиципанта» [14: 60], тобто психічні стани. Кореляція ГК, експлікованого одноособовою дієслівною лексемою, із предикатом психічного стану в українській мові периферійніша, ніж із предикатом фізіологічного стану, напр.: *Так думається мені про мою бабусю* (Остап Вишня); *Подумалося їй мимохить, що всі ці роки — велике і страшне снище* (Василь Земляк); *Не вірилося, що таку жупанину могли скроїти тут* (В. Шкляр). Її реалізують зворотні дієслова в прямому значенні та незворотні в переносному. Враховуючи значеннєву диференціацію предикатів психічного стану, у співвідношенні ГК із цим предикатом розмежовуємо такі корелятивні типи: 1) одноелементний ГК БР ↔ предикат внутрішнього стану, який маркує психоемоційний стан, 2) одноелементний ГК БР ↔ предикат внутрішнього стану, який означає вольовий стан, 3) одноелементний ГК БР ↔ предикат внутрішнього стану, що визначає ментальний стан.

Характерно, що для сучасної української мови кореляція з предикатом внутрішнього стану типовіша для ГК, репрезентованого дієслівною лексемою в безособовому вжитку, що набула переносного значення. Функційна специфіка предикатів стану полягає в тому, що вони

позначають не так стан суб'єкта, як зовнішній вияв фізіологічного і психічного стану. Цей ГК так само корелює з предикатом фізичного, фізіологічного та психічного стану. Продуктивніша кореляція «ГК ↔ предикат фізичного, фізіологічного стану»: *А тут на додачу в паху [Йоньку] так жальнуло, мов старюю кропивою* (Г. Тютюнник); *У вилицях наче розпеченим залізом шпигало* (І. Карпа); *Отак із місяць [мене] пошпигало* (В. Чепіга). На думку М. Баган, активніше функціонування предикатів фізичного стану зумовлене більшою придатністю дієслів конкретної фізичної дії до метафоричного вираження саме фізичного стану [3: 118]. Цей різновид кореляції реалізують дієслова з частковими значеннями конкретної фізичної дії, спрямованої на об'єкт для зміни його положення (*перехитувати, тіпати, теліпати* тощо), легкого доторкового впливу на об'єкт (*обгорнути, зв'язати* тощо), деформації (*скособочити, перехнябити, колоти* тощо), руйнації об'єкта (*зламати, рознести, розтрощити* тощо), термічного впливу на об'єкт (*пекти, палити* і под.), тиснення — давлення об'єкта (*здушити, придавити, стиснути* тощо), нанесення удару по об'єкту (*полоснути, стукнути, вдарити*).

Кореляція «ГК ↔ предикат психічного стану», реалізована безособово вжитим особовим дієсловом у переносному значенні, у сучасній українській мові обмеженіша та має вузький семантичний діапазон, оскільки такі предикати спеціалізуються лише на вираженні негативних емоцій людини: *Одарку так скалатнуло, що вона мало ...не врізала дуба з переляку* (Ю. Збанацький); *...старого Бриля з переполоху тіпонуло* (Ю. Смолич); *Кононенко кипів, його аж перехитувало від злості* (Я. Гримайло). Характерно, що деякі лексеми зі значенням зміни фізіологічного та психологічного станів, зокрема *легшати, полегшати, погіршати, покращати, поважчати* тощо, маючи нейтральну семантику, можуть репрезентувати як предикати психічного процесу істоти, так і предикати фізіологічного процесу істоти (*На другий день Костеві погіршало* (В. Винниченко); *Оленці трохи полегшало* (Л. Письменна); *Пізнього вечора Фросині погіршало* (М. Стельмах). Диференціатором значення є контекст. Пор.: *Три дні Максимко температував. Тепер йому полегшало і Гнідий не їв, тужив за господарем. Зранку йому ніби вже полегшало.*

Зовнішній стан охоплює зовнішні вияви, тому його носієм може бути як істота (людина, тварина), так і неістота (предмет, довкілля). Залежно від значення носія стану розрізняють предикат зовнішнього стану істоти, предикат зовнішнього стану предмета, предикат усеохопного стану (предикат амбієнтного стану [27: 210], предикат зовнішнього стану довкілля [15: 48]). В українській мові маємо кореляції ГК з усіма трьома значеннєвими різновидами цього предиката.

Співвідношення одноелементного ГК БР із предикатом зовнішнього стану істоти репрезентує досить широке коло одноособових дієслів, значення яких охоплює:

— стан везіння, успіху (*таланити (поталанити), фортунити (пофортунити), щастити (пощастити)*),

— стан бажання (*бажатися (забажатися), кортіти (закортіти), хотітися (захотітися)*),

— оцінку міри або необхідності певного стану (*бракувати (забракувати), вистачати (вистачити), ставати (стати)* тощо),

— стан буття (*живеться, працюється*),

— місцеперебування (*лежатися, сидітися, стоятися*),

— характеристики різної діяльності людини в суспільстві (*їздитися, літатися, писатися, плаватися, танцюватися, співатися, стрибатися, читатися* і под.). Широкий значеннєвий діапазон цих одноособових дієслів зумовив виокремлення таких типів кореляцій ГК БР із предикатами зовнішнього стану істоти:

одноелементний ГК БР ↔ предикат оцінного стану істоти: *І хочеться на мій селянський край* (В. Стус); *Так їй хочеться сліз, щоб пролляються в зливі* (В. Стус); *На спокій хочеться, на придеснянський* (В. Стус); *Хотілося літа, справжнього літа* (В. Шкляр); *...а Кізликівській стипендії на двох вистачало не надовго* (О. Слісаренко); *Мовляв, життя коротке, а — забракло м'яса* (В. Стус); *Вам повітря забракло?* (В. Стус); *Бракувало свободи та щастя* (В. Шкляр);

одноелементний ГК БР ↔ предикат стану істоти на означення успіху: *Не раз йому таланило в бою* (В. Шкляр); *Пощастило йому з дружиною* (В. Шкляр); *На роботі не пощастило* (Л. Дереш); *Так ведеться завжди* (В. Шкляр);

одноелементний ГК БР ↔ предикат соціального стану істоти, що репрезентує професійний, економічний, сімейний статуси особи тощо: *Раювалося недовго* (О. Забужко); *Бідується їм* (В. Шкляр); *Відтоді славно йому панувалося на рідному хуторі* (В. Шкляр);

одноелементний ГК БР ↔ предикат локативного стану істоти, що маркує просторову локалізацію носія стану та його місцеперебування стосовно інших предметів: *Як добре сиділося тоді з бабусею в садку* (Остап Вишня); *Найкраще спалося з дідом на печі* (Остап Вишня); *Так м'яко падалося в крісло* (Остап Вишня);

одноелементний ГК БР ↔ предикат екзистенційного стану істоти: *У лісі зимувалося добре* (В. Шкляр).

Кореляція «одноелементний ГК БР ↔ предикат усеохопного стану» так само має розгалужений значеннєвий діапазон, зумовлений лінгвальною природою та семантичною кваліфікацією предиката всеохопного зовнішнього стану, що «вказує на все (або дуже широке) оточення, на всю сукупність предметів у навколишньому середовищі, а не на який-небудь окремий предмет у ньому» [6: 41]. Семантичний спектр предиката всеохопного стану формують його часткові значеннєві варіанти, які виражають «температурні, кольорово-світлові, звукові, структурні та інші ознаки навколишнього середовища [19: 107; 1: 90]. Залежно від них розмежовуємо чотири корелятивних типи в межах співвідношення одноелементний ГК БР ↔ предикат усеохопного стану:

одноелементний ГК БР ↔ предикат усеохопного стану, що визначає зміну проміжків доби: *Так смеркало і того разу* (М. Матіос); *Смеркало і світало кожного дня* (Остап Вишня); *Запалало на горизонті* (В. Шкляр); *Темніло на заході* (М. Матіос);

одноелементний ГК БР ↔ предикат усеохопного стану, який позначає метеорологічні та атмосферні явища: *Ох і віхололо ж* (Ю. Збанацький); *Весняне поле рясно зросило дощем* (В. Шкляр); *Сонцем залило галявину* (М. Матіос); *А з неба лило, лило, лило* (В. Шкляр); *Збризнуло дощиком* (І. Жиленко); *Зненацька замело колючим снігом* (В. Шкляр);

одноелементний ГК БР ↔ предикат усеохопного стану, що вказує на температурні характеристики довкілля: *Узимку страшно морозило* (В. Шкляр);

одноелементний ГК БР ↔ предикат усеохопного стану, що маркує зміну стану неба: *Похмарило* (І. Багрянний); — *Ох, і зоріло ж тієї ночі* (В. Шкляр).

Між'ярусні співвідношення одноелементного ГК БР із предикатом усеохопного стану, що визначає зміну проміжків доби, реалізують безособові дієслівні лексеми *вечоріти (звечоріти), дніти, поночіти (споночіти), розвиднятися (розвиднітися), світати (засвітати), смеркати (смеркнути), сутеніти (посутеніти)* тощо. Такі дієслівні предикати можуть реалізувати вияв ознаки як щодо всього довкілля, так і щодо конкретно-фізичного середовища (*у полі, у лісі*), що дає підстави розмежувати кореляцію ГК БР, об'єктивованого безособовим дієсловом із семантикою зміни проміжку доби, з предикатами локативно обмеженого всеохопного стану (*Надворі смеркало* (І. Кочерга); *Навколо розвиднялося* (Вал. Шевчук); *У долині вечоріло* (М. Матіос); *Вже і в цьому льохові сіріло — ранок* (Вал. Шевчук) та з предикатами локативно необмеженого всеохопного стану (*Звечоріло* (І. Жиленко); *Розвиднялося* (В. Шкляр); *Сутеніло* (І. Жиленко); *Уже споночіло* (В. Стус); — *Ой, як же довго в ту суботу вечоріло* (Остап Вишня). На рівні переносних значень, коли дієслівні лексеми окреслюють параметри не природного середовища, а сфери життєдіяльності людини, вони об'єктивують ГК, який корелює тільки з предикатними синтаксемами локативно обмеженого амбієнтного стану (*Світало у мозку людей* (І. Франко).

Кореляцію «одноелементний ГК БР ↔ предикат усеохопного стану, що позначає метеорологічні та атмосферні явища», реалізують одноособові дієслівні лексеми на зразок *вітрити, віхолити, дощити, мрячити, сльотити, туманити, хурделити* і под. Цю кореляцію репрезентують два різновиди:

1) одноелементний ГК БР ↔ локативно необмежений предикат усеохопного стану, що позначає метеорологічні та атмосферні явища: *А заморосило — вже не всидіти* (В. Стус); *З самого ранку хмариться* (Остап Вишня); *Задощило* (В. Шкляр); *Зав'южилось* (М. Хвильовий); *Вже в листопаді засніжило* (В. Шкляр);

2) одноелементний ГК БР ↔ локативно обмежений предикат усеохопного стану, що позначає метеорологічні та атмосферні явища: *Надворі ледь-ледь **сніжило*** (Ю. Збанацький).

Кореляції одноелементного ГК БР із предикатами усеохопного стану, що виражають температурні зміни довкілля та зміну стану неба, обмежені. Їх реалізують поодинокі дієслівні лексеми (*гарячіти, морозити (поморозити), студеніти, зоріти, хмарити, ясніти (проясніти)*): *Узимку страшно **морозило*** (В. Шкляр); — *Ох, і **зоріло** ж тієї ночі* (В. Шкляр).

Співвідношення ГК, експлікованого одноособовим дієсловом, із предикатом усеохопного стану, який передає термічні характеристики довкілля, репрезентують два типи кореляції:

1) одноелементний ГК БР ↔ локативно необмежений предикат усеохопного стану, що вказує на температурні зміни довкілля: ***Студеніло***;

2) одноелементний ГК БР ↔ локативно обмежений предикат усеохопного стану, що визначає зміну температури довкілля: ***Постуденіло** цієї ночі на півдні України*.

Проте значення предиката всеохопного стану, який характеризує зміну стану неба (локативна характеристика *небо*), зумовлює одну кореляцію ГК із предикатною синтаксевою цього типу: ***Хмарило*** (І. Багрянний); *Іще лиш тільки **зоріло**, як Михайло почув обережний стук у вікно* (М. Матіос). У таких предикатах локативне обмеження імпліковане в їхній значеннєвій структурі.

Кореляція одноелементного ГК БР, експлікованого одноособовим дієсловом, із предикатами **процесу** в українській мові периферійна. Її репрезентує співвідношення ГК з предикатами зовнішнього процесу довкілля. Морфологічним виразником такого ГК є одноособові дієслова кількох лексико-семантичних груп. Передовсім це дієслова на означення зміни пір року, що виражають ГК, який корелює з предикатом зовнішнього процесу довкілля, що має відповідне значення. Напр.: ***Весніло*** (В. Шкляр); ***Осеніє*** (І. Жиленко). Із предикатом зовнішнього процесу довкілля співвідноситься також ГК, експлікований особовим дієсловом у безособовому вжитку, об'єктивований кількісно невеликою групою лексем, що безпосередньо позначають зміну стану просторових реалій: *безлюдніти, кишити, люднішати, повнитися, попросторішати, порожніти, ширшати (поширшати), пустіти (пустішати), роїтися, рябіти, тіснішати*. Вони реалізують предикатні синтаксеми, що виражають процесуальні зміни за наповненням у локативно обмеженому натурфактному (*Наближалася **північ**. На галявині **пустішало*** (О. Забужко) та в локативно обмеженому артефактному середовищах (*На майдані помалу **порожніло*** (Василь Земляк); *У вагоні нарешті **попросторішало*** (А. Головка).

Ще одним морфологічним варіантом репрезентації предиката зовнішнього процесу довкілля, який співвідноситься з ГК БР, є дієслова якісного стану, які, поєднуючись із суб'єктно-локативним компонентом, указують на зміну стану за кольором чи освітленням (*На вигоні **зазеленіло***; *У кімнаті **посвітлішало***). Характеризуючи зміну стану просторових об'єктів за ступенем освітлення (*світлішати, світліти, темніти,*

темнішати, освітлішати, потемнішати, прояснити, заяснити), одноособові дієслова експлікують ГК, який корелює з предикатом процесу, що визначає зміну ступеня освітлення зовнішнього середовища, причому як натурфактного (*На сході вже темніло* (В. Шкляр); *В лісі немов освітлішало* (П. Воронько), так і артефактного (*І якось аж похмурнішало на фермі* (І. Цюпа) середовищ.

Група дієслів, що виражають зміну просторових реалій за кольором, в українській мові кількісно невелика: *блакитніти, жовтіти, забіліти, зажовтіти, зазеленіти, зарожевіти, зачорніти, зеленіти, побагрянити, побіліти, пожовтіти, посіріти, почорніти, чорніти*. Від дієслів попередніх семантичних груп вони відрізняються тим, що вживаються із компонентом, вираженим назвами не приміщень, а природних просторових реалій на зразок *ліс, поле, вигін, левада, луки* тощо. Ці реалії «змінюють своє забарвлення лише під впливом певних фізичних процесів, здійснюваних певним чином пов'язаними з ними суб'єктами» [3: 68]. Саме тому дієслова з таким значенням спроможні експлікувати ГК БР, який корелює із предикатом зовнішнього процесу, тільки внаслідок метонімізації. Значеннєву структуру предиката зовнішнього процесу, що маркує колоративні зміни в природному середовищі, становлять його локативно обмежений та локативно необмежений різновиди, пор.: *Червоніло за обрієм* (В. Шевчук); *На сході вже зарожевіло* (В. Сосюра); *Знову зачорніло, зазеленіло довкола, й Марині стало шкода цієї короткочасної зими* (Л. Дмитерко).

Отже, предикатну основу одноелементного ГК БР, експлікованого одноособовими дієсловами української мови, становлять два семантичні типи предикатів: предикати стану та предикати процесу. Типовим корелятом такого одноелементного ГК БР є предикат стану, який репрезентують предикати внутрішнього стану та предикати зовнішнього стану. Співвідношення ГК БР із предикатами внутрішнього стану реалізують два корелятивні типи: ГК ↔ предикати фізіологічного стану особи та ГК — предикати психічного стану особи.

Кореляцію «одноелементний ГК БР ↔ предикат зовнішнього стану» маніфестують два корелятивні типи, що встановлюють співвідношення ГК, вираженого одноособовим дієсловом, із предикатом зовнішнього стану істоти та з предикатом усеохопного стану. Корпус предикатних синтаксем зовнішнього стану істоти репрезентують предикати оцінного стану істоти, предикати екзистенційного стану істоти, предикати стану істоти на означення успіху, предикати соціального стану істоти, предикати локативного стану істоти. Значеннєвий діапазон предикатів усеохопного стану, експлікованих одноособовими дієсловами, формують предикати, які означають зміну проміжків доби; предикати, що вказують на атмосферні та метеорологічні явища; предикати, які передають зміну стану неба; предикати, що маркують темпоральні характеристики довкілля. Предикати, які визначають зміну проміжків доби, атмосферні та метеорологічні феномени, а також температурні параметри довкілля, охоплюють предикати локативно обмеженого

всеохопного стану та предикати локативно необмеженого всеохопного стану.

Кореляція ГК БР, експлікованого одноособовим дієсловом, із предикатом процесу периферійна, бо її об'єктивує значеннєвий варіант предиката зовнішнього процесу довкілля, який означає зміну пір року та зміни в навколишньому середовищі за наповненням, кольором та освітленням.

1. Акмалова Ф.Ш. Семантическая и формально-структурная репрезентация категории «состояние» (на материале английского, немецкого и русского языков) [Текст] : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : 10.02.19 «Теория языка» / Ф.Ш. Акмалова. — Ижевск, 2005. — 18 с.
2. Арват Н.Н. Семантическая структура безличных предложений в современном русском литературном языке [Текст] : автореф. дисс. на соискание учен. степени докт. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / Н. Н. Арват. — М., 1976. — 51 с.
3. Баган М.П. Семантико-синтаксичні параметри безособового вживання особових дієслів у сучасній українській мові [Текст] : дис. ...канд. филол. наук : 10.02.01 / Баган Мирослава Петрівна. — К., 1999. — 219 с.
4. Башкирова И.А. Безличные предложения в контексте романа М. А. Булгакова «Мастер и Маргарита» : дисс. ...канд. филол. наук : 10.02.01 / Башкирова Инна Александровна. — М., 2008. — 205 с.
5. Болюх О.В. Семантико-синтаксична структура безособового речення [Текст] : дис. канд. филол. наук : 10.02.02 / Болюх Олександра Василівна. — К., 1992. — 160 с.
6. Васильев Л.М. Предикаты состояния в русском языке [Текст] / Л. М. Васильев // Исследования по семантике (Семантика языка и речи). — Уфа : БГУ, 1991. — С. 32–49.
7. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови : [Текст] / Іван Вихованець, Катерина Городенська. — К. : Унів. вид-во «Пulsари», 2004. — 400 с.
8. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови [Текст] / І.Р. Вихованець. — К. : Наук. думка, 1992. — 222 с.
9. Вихованець І.Р. Семантико-синтаксична структура речення [Текст] / І. Р. Вихованець, К.Г. Городенська, В.М. Русанівський — К. : Наук. думка, 1983. — 220 с.
10. Годз О.В. Синтаксична структура прислівникових речень в українській літературній мові [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. филол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / О. В. Годз. — К., 2013. — 18 с.
11. Георгиева В.Л. Вопросы развития безличных предложений в истории русского языка (на материале памятников письменности XI — XVII вв.) [Текст] : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / В. Л. Георгиева. — Л., 1969. — 18 с.
12. Городенська К.Г. Проблема двоскладності — односкладності в контексті історичного й дериваційного синтаксису [Текст] / К. Г. Городенська // Мовознавство : Доп. та повідомл. IV Міжнар. конгр. українців. — К. : Пульсари, 2002. — С. 51 — 55.
13. Городенська К.Г. Семантична багатоплановість суб'єкта стану [Текст] / К. Г. Городенська // Наук. записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство). — Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. Володимира Винниченка. — 2001. — Вип. 31. — С. 149 — 153.
14. Захарова М.В. Семантика безличных предложений [Текст] : дисс. ...канд. филол. наук : 10.02.01 / Захарова Марина Валентиновна. — М., 2004. — 164 с.
15. Кавера Н.В. Семантична типологія предикатів стану [Текст] : дис. ...канд. филол. наук : 10.02.01 / Кавера Наталія Вікторівна. — К., 2007. — 206 с.
16. Камалова А.А. Семантические типы предикатов состояния в системном и функциональном аспектах [Текст] : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / А. А. Камалова. — Уфа, 1999. — 18 с.
17. Курмакаева Н.П. Закономерности заполнения позиции главного члена безличных предложений в связи с действием принципа функциональной эквивалентности

- [Текст] : дисс. ...канд. філол. наук : 10.02.02 / Курмакаева Нина Петровна. — Донецьк, 2010. — 215 с.
18. *Леута О.І.* Виділення лексико-семантичної групи стану в складі дієслівної лексики сучасної української літературної мови / О. І. Леута // Семантичні і формальні аспекти морфології і синтаксису української мови. — К. : КДПІ, 1988. — С. 18 — 23.
 19. *Матханова И.П.* Вариативность высказываний с семантикой непроцессуального состояния в современном русском языке / И.П. Матханова // Проблемы функциональной грамматики: Семантическая инвариантность / вариативность. — СПб. : Наука, 2003. — С. 101 — 118.
 20. *Мірченко М.В.* Структура синтаксичних категорій [Текст] : [монографія] / М.В. Мірченко — Луцьк : «Вежа», 2001. — 340 с.
 21. *Певнева Т.И.* Свойства субъектов и предикатов безличного предложения [Текст] : на материале конструкций, описывающих явления природы и явления внутреннего мира человека : дисс. ...канд. філол. наук : 10.02.04 / Певнева Татьяна Ивановна. — М., 1996. — 117 с.
 22. *Проворотова Е.Ю.* Безличные предложения в текстах «орнаментальной» прозы : структура, семантика, функционирование [Текст] : дисс. ...канд. філол. наук : 10.02.01 / Проворотова Елена Юрьевна. — Волгоград, 2010. — 186 с.
 23. *Свинцова И.Ю.* Русские безличные глагольные предложения и их распространители : [Текст] : автореф. дисс. ...канд. філол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / И.Ю. Свинцова. — М., 1993. — 16 с.
 24. *Селемьнева О.А.* Безличные предложения со значением состояния природы и окружающей среды в современном русском языке : структура, семантика и функционирование [Текст] : автореф. дисс. ...канд. філол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / О.А. Селемьнева. — Елец, 2006. — 234 с.
 25. *Солохиддинов В. Ю.* Безличные предложения в английском и таджикском языках: сопоставительный аспект [Текст] : автореф. дисс. ...канд. філол. наук : 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / В.Ю. Солохиддинов. — Душанбе, 2012. — 26 с.
 26. *Суй Суй Бэнь.* Категория безличности и безличные предложения в русской языковой картине мира [Текст] : дисс. ...канд. філол. наук : 10.02.01 / Суй Суй Бэнь. — Уфа, 2006. — 194 с.
 27. *Чейф У.* Значение и структура языка [Текст] / У. Чейф. — М. : Прогресс, 1975. — 432 с.
 28. *Чирва Г.М.* Синтаксическая структура безличных предложений украинского языка [Текст] (на материале литературы 50–70 гг. XX в.) : дисс. ...канд. філол. наук : 10.02.02 / Чирва Гарик Михайлович. — Запорожье, 1977. — 192 с.
 29. *Шабалина Т.Я.* Структура и семантика безлично-инфинитивных предложений переходного типа в современном русском языке [Текст] : автореф. дис. ...канд. філол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / Т.Я. Шабалина. — М., 1991. — 18 с.

Статтю отримано 30.09.2013

Ludmila Koval

Vinnitsya

PREDICATE BASIS OF THE MAIN VERB'S COMPONENT OF IMPERSONAL SENTENCES IN UKRAINIAN LANGUAGE

In the article analyzed the main component of an impersonal sentence, expressed sole verb, in the ratio of formal-syntactic and semantic-syntactic structures, have been installed it's predicate correlates, have been described the meaning of basic predicates state and predicates process.

Key words: main component of one-member sentence, formal-syntactic structure of sentence, semantic-syntactic structure of sentence, sole verb, predicate state, predicate process.